

**ПУБЛИЧНА АКАДЕМИЧНА ЛЕКЦИЯ /
PUBLIC ACADEMIC LECTURE**

**РОДНИНСКИТЕ НАЗВАНИЯ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
И ПЕРСПЕКТИВИ**

ЦВЕТЕЛИНА ГЕОРГИЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. Л. АНДРЕЙЧИН“ ПРИ БАН
cveti.g@abv.bg

RELATIVE NAMES – CHALLENGES AND PROSPECTS

TSVETELINA GEORGIEVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
cveti.g@abv.bg

The first part of the lecture presents the main challenge, which stood in front of me when I was writing the monograph *Kinship and relative names in the Bulgarian language (semantics and lexicographic introduction)* – the preparation of an original concept. The second part of the lecture outlines the perspectives standing in front of the future researchers.

Keywords: relative names, monograph, challenges, prospects

Трудовете, които провокираха интереса ми към роднинските названия (РН) още преди 7–8 год., са академичният многотомен *Речник на българския език* (РБЕ/RBE 1977–) и енциклопедичният речник *Българска семейно-родова лексика* на Хр. Холиолчев и покойните М. Младенов и Л. Радева (БСРЛ/BSRL 2012). Прегледът още тогава на речниковите статии показва, че при РН се забелязват редица непълноти и непоследователности и това е видно както от начина им на дефиниране и от подредбата на значенията при многозначните думи, така и от подбора на илюстративния материал към тези значения. Същевременно ми направи впечатление, че в

предговорите към българските тълковни речници не се обръща специално внимание на РН, може би защото на пръв поглед лексемите изглеждат прости и ясни за дефиниране. Теоретичните трудове, в които РН в българския, а и в други близкородствени езици частично или изцяло са обект на лингвистичен анализ, също очертаха неизследвани територии и теми, на които до тогава не е било обръщано внимание, както и възможности за някои нововъведения, за предлагане на модел за лексикографско представяне на РН.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Интересът ми към РН през годините се засилваше, а липсата на образец за анализ ме постави пред предизвикателството да създам **оригинална, собствена концепция**, която да отговаря на поставените цели: 1) многоаспектно и детайлно да анализирам от лингвистична (семантична) гледна точка близо 1200 едносъставни РН (общоупотребими, диалектни и остарели единици) и 2) да предложа решения за по-адекватното им представяне в речниците. Поставените цели предполагаха справяне с доста трудности и вземане на подходящи решения за тяхното преодоляване. Всичко това е представено в повечето случаи експлицитно в монографията ми *Родството и роднинските названия в българския език (семантика и лексикографско представяне)* (Георгиева/Georgieva 2016). Всъщност създаването на собствена концепция беше основното предизвикателство, което включваше в себе си редица други, част от които ще споделя по-нататък в изложението си.

1) Предизвикателство: избор на метод и на теоретична база

Наличието на *системност* при РН беше подходяща основа за провеждането на компонентен анализ и предполагаше постигането на максимални резултати. Ето защо като **метод** избрах **компонентния анализ**, а като водещ – **ономасиологичния подход**. Езиковите факти трябваше да бъдат анализирани от различни страни, на системно и на речево равнище.

Ще отбележа, че компонентният анализ на РН според Джефри Лийч е „предизвикателство за ума, подобно на математическите пъзели“, а „единственият лек за решаване на загадката е да се мисли усилено и да се надяваме да ни просветне“ (Лийч/Leech 1974: 237). Бих допълнила, че предизвикателство за ума е не само теоретичният анализ, но и описанието на РН особено в речници тип тезаурус, тъй като то представлява транспони-

ране на теоретичните постановки и представянето им в друга форма. В този смисъл не само от семантичния анализ, но и от лексикографското описание на РН може да се съди дали у лингвиста е настъпило „просветление“.

И така, преди да пристъпя към анализ на езиковия материал, съвсем естествено възникна въпросът кои са РН в българския език. За съжаление, не открих ясен отговор в достъпната ми научна литература. Въз основа на приведения в различни текстове илюстративен материал стигнах до извода, че съществуват две схващания (тясно и широко) за това какво се разбира под РН. Представителите на **тясното схващане** определят като **безспорни** названията на конкретни референти като *майка, баща, баба, дядо, внук, внучка, син, дъщеря, брат, сестра, зълва, шурей, баджанак, девер, съпруг, съпруга, снаха, зет, тъст, тъща, сват, сватя*, в някои случаи и на неопределени референти като *роднина, деди, предци* и др., а представителите на **широкото схващане** добавят към тях и други названия – на обредни лица (напр. *сватовник, сватовница*), на жени, които се омъжват със съгласието на родителите си (диал. *даденица* и др.) или са пристанали на мъж (диал. *бегалка, пристануша* и др.), названия на принадлежност към общност от хора (напр. *род, коляно, потекло*) и др. Предвид неслучайната ми „среща“ с дефиницията на *младоженци* (с ограничение „Само мн.“) – „Мъж и жена в деня на сватбата им“, посочена като второ значение в речниковата статия на съществителното *младоженец* (с първо значение „Мъж в деня на сватбата му“), и последствията от тази „среща“ – написването на две статии, в които разглеждах тези езикови единици от различни гледни точки – от граматична (вж. Георгиева/Georgieva 2010) и от словообразователна (вж. Георгиева/Georgieva 2012), реших, че в монографията си ще включа освен безспорните РН и т.нар. от мен **dualia tantum** – *съпрузи, младоженци, кумове* и др. Трябва да се отбележи, че в речниците и в граматиките последните единици са определени като **форми на „съответните“** съществителни от м.р. Според мен обаче те не са форми, а **самостоятелни лексеми**, тъй като притежават по-различни признаци, а именно – те са **количествено определени, неброими и делими**, а показателят за число (*-и, -ове*) е **функционално преобразуван, трансформиран** в суфикс със значение ‘двойка лица (мъж и жена)’. Това дава основание те да бъдат включени в бъдеще в словниците на речниците.

Списъка на РН допълних и с названия на лица, които имат отношение към създаването на семейно-родовата общност (*годеник* и др.), както и с

названия, чието основно значение не се свързва с лексикалносемантичното поле ‘роднини’, но които в определен контекст „указват“ конкретен референт роднина (*жена, дете* и др.).

2) Предизвикателство: дефиниране на използваните термини

С оглед на анализа на РН реших да дефинирам множество термини, които ще използвам: родство, номенклатура на родството, система на родството (СР); роднински названия, роднински термини, система от роднински названия (СРН), елиптично обръщение и др. Посочих и причините, наложили въвеждане на ново съдържание при вече използвани термини. Целта ми беше да се постигне яснота и системност в изложението, да се представи СРН като сложна структура не само с висока степен на подреденост, но и от „отражателен“ тип спрямо СР на българите (тъй като тя илюстрира съществуващите хоризонтални, вертикални, успоредни и детайлизирани взаимоотношения), да се разграничи референт роднина от назоваващата го езикова единица и не на последно място – дефинираните термини ми бяха необходими като операционни единици при изготвяне на самия компонентен анализ. В монографията за първи път въведох с оглед спецификата на изследвания материал термините *реверсивна*, *нереверсивна* и *конверсивна* семема. Предвид по-нататъшното изложение тук ще бъдат представени накратко трите семема. **Семемата**, която представя описвания референт от релационната двойка субекти $X - Y$ с оглед на съществуваща между тях *двупосочност*, определих като **реверсивна**. Обикновено тази семема е представена в речниците чрез дефиниция, при която един субект се съотнася с друг субект по модела X по отношение на Y (срв.: **майка**... **1**. Жена по отношение на децата, които е родила.). Този модел е предпочитан от лексикографите. **Нереверсивна** е **семемата**, която представя същия референт с оглед на заявена *еднопосочност*. Използва се моделът X има Y (срв.: **майка**... **1**. ... **2**. Жена, която има дете, деца.). Наблюденията сочат, че съществува колебание при представянето на тази семема дори в рамките на един речник – тя се определя или като отделно значение, или като нюанс към реверсивната семема. **Конверсивна** е **семемата**, която представя референта от гледна точка на субекта Y . Чрез нея се заявява възможната обратимост в посесивното отношение. Конверсивната семема се дефинира по модела *моят/твоят ...*¹, т.е. с оглед на *Егото* (например в изречението *Майка излезе навън* РН *майка* е със значение ‘моята майка’). Тази семема **рядко** се посочва в речниците (открива се напр. при *мама* ‘моята майка’,

татко ‘моят татко’). Примерите за този вид семема обикновено се привеждат като илюстрация на реверсивната, което е **некоректно**, тъй като конверсивната семема е свързана с прагматиката на езиковия знак – тя дава сведения за отношението на говорещия или на адресата на съобщението към конкретната ситуация (срв. *Ще ходим с леля на море. Вуйчо ми купи колело.*). Реверсивните и нереверсивните семемии се отнасят най-общо до системноезиковото равнище, на което се представя даден референт.

Правя разграничение между две терминологични съчетания, обикновено некоректно използвани в научната литература като синоними, без нужното уточнение. **Роднинско название** предлагам да бъде употребявано за единица от естествения език (защото *майка, баба, калмана, бобайко* и др. нямат тясно специализиран характер и **не отговарят** на нужните изисквания за *термини* (вж. критериите за термин у Попова/Ророва 2012), докато **роднински термин (идеален термин)** използвам само за единица от изкуствен език, тъй като тези единици имат универсален (междуезиков) характер. Разграничението е съобразено с класификацията на термините на реални и идеални, направена от М. Попова (вж. Попова/Ророва 2012), а съществуващите **идеални роднински термини** може да се представят обобщено като: *буквени* (инициалните символи на английските названия за роднини, които и до днес се ползват от изследователите, напр. *F* за ‘баща’, *S* за ‘сестра’ и др. (Морган/Morgan 1877/1939); *буквени индекси и стрелки* – *D* за ‘дете’, *P* за ‘родител’, *C* за ‘съпруг’, *Э* за ‘Его’, *м* за мъжки пол, *ж* за женски пол, \uparrow за по-голям, \downarrow за по-малък (Левин/Levin 1970) и *цифрови* (С. А. Токарев през 20-те год. на ХХ в. предлага цифрова номерация за 8 основни референта: 1 за ‘баща’, 2 за ‘майка’, 3 за ‘син’, 4 за ‘дъщеря’, 5 за ‘съпруг’, 6 за ‘съпруга’, 7 за ‘брат’ и 8 за ‘сестра’; Хр. Холиолчев използва по-пълна и различна кодировка, включваща цифри и символи – вж. БСРЛ/BSRL 2012).

3) Предизвикателство: компонентен анализ на РН

1. Компонентен анализ на семемите

Споделям мнението на някои учени (Гак/Gak 1972, Шмелев/Shmelev 1973), че значението може да се представи като *структура от две части – ядро* (с архисема и диференциални семи) и *периферия* (с потенциални семи). За РН като **архисема** определих признака *‘роднина’* (предвид факта, че с тази лексема може да се назове както един референт, така и множество референти). След немалко комбинации от различителни признаци,

които да не допускат включване на един признак в друг, стигнах до определянето на **7 диференциални семи**², последната от които не се среща у други автори: *⟨пол⟩*, *⟨вид родство⟩*, *⟨поколение⟩*, *⟨възраст⟩*, *⟨посредничество⟩*, *⟨отстояние от Егото⟩* и *⟨темпоралност⟩*). Като **потенциални семи** определих семите *⟨създател на нещо/някого⟩*, *⟨източник на нещо⟩* и др. Въведох и признака *⟨единичност⟩/⟨множественост⟩*, тъй като с някои от РН се назовава един референт (определен (*майка*)/неопределен (*потомък*)), а с други – множество референти – *количествено определено* (двучленно, каквото до този момент не беше разглеждано, напр. за *съпрузи*, *кумове*, диал. *съпружници* ‘съпрузи’, *армасници* ‘годеници’ и др.), и *количествено неопределено* (при названия на неопределен брой референти, членове на родовата общност, напр. за *деди*, *предци*, диал. *евлет* ‘дете’, *семе* ‘потомство’ и др.). Така изглежда комбинацията от диференциалните признаци на:

- **майка** ‘лице от женски пол по отношение на своето дете/своите деца’ – *⟨пол⟩* женски, *⟨поколение⟩* +1, *⟨вид родство⟩* кръвно (права линия) и *⟨отстояние от Егото⟩* 1 стъпка
- **зълва** ‘сестра на съпруга’ – *⟨пол⟩* женски, *⟨вид родство⟩* некръвно (сватовство) и *⟨отстояние от Егото⟩* 2 стъпки (т.е. включва свързващо лице, конектор – *съпруг*)
- **съпрузи** ‘двойката съпруг и съпруга’ – *⟨пол⟩* съответно мъжки и женски, *⟨вид родство⟩* некръвно (сватовство)
- **младоженци** ‘двойката младоженец и младоженка’ – *⟨пол⟩* съответно мъжки и женски, *⟨вид родство⟩* некръвно (сватовство), *⟨темпоралност⟩* по време на сватбата и малко след нея.

2. Компонентен анализ на равнище семантична структура на думата

При този тип компонентен анализ беше необходимо да се съпостави системноезиковото значение на отделна лексема с нейното речево, контекстуално значение. Освен това трябваше да се отчете възможността с една и съща лексема да се назоват различни лица роднини, свързани с кръвно или с некръвно родство (срв. *майка* ‘жена по отношение на детето, което е родила’ и ‘свекърва’, *йбла* (диал.) ‘по-възрастна сестра; кака’, ‘сестра на баща; леля’ и ‘сестра на съпруг; зълва’). Установи се, че в речниците признакът *преносимост* е непоследователно представян (напр. при *дядо*, *баба*, *вуйчо* и др. липсват дефиниции, които да го илюстрират), а в някои статии некоректно се представя към реверсивната семема нюанс, който се

отнася до друг референт роднина (напр. към първо значение на *майка* – // Обръщение на снаха към свекърва).

4) Предизвикателство: прокарване на различни равнища на принципа на системност при описанието

Реших да подчиня анализа на РН на една вътрешна организация, зададена от детайлната класификация на РН, в резултат на което се получи многопластовост и центростремителност на изследването. Това беше основа и за по-нататъшното обобщено представяне на аналитичната част под формата на различни приложения.

5) Предизвикателство: обобщено представяне на аналитичната част чрез четири приложения

Идеята ми аналитичната част да намери достатъчно ясна и експлицитна форма, беше реализирана чрез четири приложения. Първото от тях беше т.нар. *Семантичен речник* на РН, в който разграничавам няколко „лексикографски типа“ РН и предлагам модели за тяхното речниково представяне чрез използването на два вида дефиниции – на прости (елементарни) РН (реверсивните им семеме се дефинират **без конектор**, т.е. без свързващо лице) и на сложни (неелементарни) РН (реверсивните им семеме се дефинират **с конектор**) – вж. Приложение № 1. Речника организирах в посока от идеален роднински термин (цифров код, зает от БСРЛ/BSRL 2012 и частично модифициран) през метаезик във формата на дефиниция, поставена в горни кавички (‘’), до самия езиков знак. Освен този речник в монографията реших да включа и *примерни речникови статии* на два типа РН – същински и несъщински (вж. Приложение № 2), в които е посочено мястото на всяка една от трите вида семеме, както и на различните видове обръщения. **Като значение** посочвам реверсивната семема, **като нюанс** (след //) – неревърсивната семема, а **като употреба** (след ●) – както трите вида обръщения (традиционно: – *Здравей, мамо!*, обратно: – *Здравей, мама!* и елиптично: – *Здравей, маминото!*), така и конверсивната семема (изключение правят *мама, татко, мамин* и под.). Първите две приложения са още едно доказателство, че зад лексикографската дефиниция стои многоаспектен и детайлен теоретичен анализ, в който се отчита семантиката на езиковата единица, синтактичната ѝ функция в текста, граматичната ѝ ограниченост и нейната употреба.

Съставени бяха и *два словника минимум* на РН на общо 111 референти с кръвно и с некръвно родство (вж. Приложение № 3 и № 4), като подходът при тях беше от езиковия знак към идеалния термин (т.е. и тук се разграничават референтът роднина и назоваващата го езикова единица). Информацията за тях беше взета основно от БСРЛ/BSRL 2012.

Из Приложение № 1. Семантичен речник на РН

Из *Елементарни РН* за лица от мъжки пол

Цифров код на референта	Елементарна реверсивна семема, представяща референта	Езиков знак, представящ референта
1	‘лице от мъжки пол <i>по отношение на собствените си деца</i> ’	<i>баща</i>
3	‘лице от мъжки пол <i>по отношение на другите деца в семейството, с които то има едни и същи (заедно или поотделно) родители</i> ’	<i>брат</i>
5	‘лице от мъжки пол <i>по отношение на родителите си</i> ’	<i>син</i>
7	‘лице от мъжки пол <i>по отношение на жената, с която е в брачна връзка</i> ’	<i>съпруг</i>

Из *Елементарни РН* за лица от женски пол

Цифров код на референта	Елементарна реверсивна семема, представяща референта	Езиков знак, представящ референта
2	‘лице от женски пол <i>по отношение на собствените си деца</i> ’	<i>майка</i>

4	‘лице от женски пол по отношение на другите деца в семейството, с които то има едни и същи (заедно или поотделно) родители’	<i>сестра</i>
6	‘лице от женски пол по отношение на родителите си’	<i>дъщеря</i>
8	‘лице от женски пол по отношение на мъжа, с когото е в брачна връзка’	<i>съпруга</i>

Из Неелементарни РН за лица от мъжки пол

Цифров код на референта	Неелементарна реверсивна семема, представяща референта	Езиков знак, представящ референта
11	‘баща на бащата’	<i>дядо</i>
12	‘баща на майката’	<i>дядо</i>
17	‘баща на съпруга’	<i>свекър</i>
18	‘баща на съпругата’	<i>тъст</i>

Из Неелементарни РН за лица от женски пол

Цифров код на референта	Неелементарна реверсивна семема, представяща референта	Езиков знак, представящ референта
21	‘майка на бащата’	<i>баба</i>
22	‘майка на майката’	<i>баба</i>
27	‘майка на съпруга’	<i>свекърва</i>
28	‘майка на съпругата’	<i>тъща</i>

Из *Неелементарни РН за деца от мъжки пол*

Цифров код на референта	Неелементарна реверсивна семема, представяща референта	Езиков знак, представящ референта
5*	‘дете (син) от предишен брак на жена, встъпила в нов брак, по отношение на настоящия ѝ мъж’	<i>доведеник</i>
5*	‘дете (син) от предишен брак на мъж, встъпил в нов брак, по отношение на настоящата му жена’	<i>завареник</i>

Из *Неелементарни РН за деца от женски пол*

Цифров код на референта	Неелементарна реверсивна семема, представяща референта	Езиков знак, представящ референта
6*	‘дете (дъщеря) от предишен брак на жена, встъпила в нов брак, по отношение на настоящия ѝ мъж’	<i>доведеница</i>
6*	‘дете (дъщеря) от предишен брак на мъж, встъпил в нов брак, по отношение на настоящата му жена’	<i>завареница</i>

Из *Неелементарни РН за двойка лица*

Цифров код на референта	Неелементарна реверсивна семема, представяща референта	Езиков знак, представящ референта
7+8	‘семейна двойка лица съпруг и съпруга’	<i>съпрузи</i>
7*+8*	‘предбрачна двойка лица годеник и годеница’	<i>годеници</i>

Из Приложение № 2. *Примерни речникови статии на РН*

На същински РН

БАБА *зват.* бабо, баба, *дат.* баби, *ж.*

= **Майка** на един от родителите по отношение на тяхното дете (техните деца). *Моята баба. Бабата на Веско. • Нечлен. Разг. Това лице по отношение на някого (говорещия, слушащия или на трето лице); моята (нашата) баба или бабата на някого. Ще извикам баба. • С форма бабо – обръщение на внука/внучката към своята баба или на снаха към бабата на своя съпруг. • Разг. С форма баба, баби, (поярдно) бабо – галено обръщение на бабата към внука/внучката си; бабиният, бабината, бабиното, бабините. – Иване, я иди, баба, за хляб. // Разш. Жена, която има внук (внуци). Тя стана баба.*

= **Тъща**. *При тях се приближи тъща му .. – Дечица без баща по могат, а без майка ... – рече да го утеши баба му. (Елин Пелин) • Обикн. нечлен. Разг. Това лице по отношение на говорещия; моята тъща. Очакваме бабата. • С форма бабо – обръщение на зетя към тъщата му.*

На несъщински РН

МАМИН...

= Като *същ.* *Разг. мамин(ият), мамина(та), мамино(то), мн. мамини(те).* Галено обръщение на майката към своето дете (своите деца). – *Пийнете си, мамините – увещаваше ги майка им, пийнете си млекце, после ще ви дам медец. (Ив. Остриков)*

= Като *същ.* *Разг. Само мн. мамини. Домът и семейството на мама. Когато понаредих дюкяна и закачих кепенците, дойде буля Анна. Още отдалеч тя изкряска на мамини: „У, мари, че много сте подранили тази вечер“.* (Ст. Чилингиров)

Приложение № 3. *Примерен словник на едносъставни РН на лица с кръвно родство*

баба /21/

баба /22/

баща /1/

племенница /63/

племенница /64/

полубрат /3*/

брат /3/	полусестра /4*
братовчед /531/	прабаба /211/
братовчед /532/	прабаба /212/
братовчед /541/	прабаба /221/
братовчед /542/	прабаба /222/
братовчедка /631/	правнук /555/
братовчедка /632/	правнук /556/
братовчедка /641/	правнук /565/
братовчедка /642/	правнук /566/
внук /55/	правнучка /655/
внук /56/	правнучка /656/
внучка /65/	правнучка /665/
внучка /66/	правнучка /666/
вуйчо /32/	праядо /111/
дъщеря /6/	праядо /112/
дядо /11/	праядо /121/
дядо /12/	праядо /122/
леля /41/	○ пречича /311/
леля /42/	родители /1+2/
майка /2/	сестра /4/
племенник /53/	син /5/
племенник /54/	чичо /31/

Приложение № 4. *Примерен словник на едносъставни роднински названия на лица с некръвно родство*

баджанак /748/	кумове /9+89/
балдъза /48/	кумци /99+8.99/
вуйна /832/	○ кумче /5.(9+89)/
годеник /7*	○ лалка /417/
годеница /8*	○ лелин /741/
годеници /7*+8*/	мащеха /2*/
девер /37/	пастрок /1*/
○ деверичник /537/	побратим /3*/

○ деверичница /637/	посестрима /4*/
доведеник /5*/	сват /176/
доведеница /6*/	сват /185/
етърва /837/	сватове /176+276/
завареник /5*/	сватове /185+285/
завареница /6*/	сватя /276/
зет /74/	сватя /285/
зет /76/	○ свашка /483/
зълва /47/	○ свашка /485/
○ зълвеник /747/	свекър /17/
○ зълвичник /547/	свекърва /27/
○ зълвичница /647/	снаха /83/
кръстник /9*/	снаха /85/
кръстница /89*/	стринка /831/
кръшелник /5.9*~89*/	съпруг /7/
кръшелница /6.9*~89*/	съпруга /8/
кум /9/	съпрузи /7+8/
кума /89/	○ тетин /742/
кумец /99/	тъст /18/
кумица /8.99/	тъща /28/
○ кумичка /6.(99+8.99)/	шурей /38/
○ кумичле /5.(99+8.99)/	шуренайка /838/
○ кумка /6.(9+89)/	

ПЕРСПЕКТИВИ

Перспективите при изследването на РН ги виждам в две аспекта – теоретичен и приложен, като тук ще бъдат посочени само някои от тях.

В теоретичен аспект

1. *Концепцията* е изготвена и приложена върху РН в БЕ, но тя може успешно да се реализира и при други езици с подобна СРН.

2. Предложените **терминологични названия** може да внесат по-голяма яснота и прецизност в бъдещи научни трудове.

В приложен аспект

Семантичният речник на РН (Приложение № 1) може:

да се допълва, в случай че се открият в бъдеще названия, назоваващи нов референт роднина;

да бъде разширен, като даден референт роднина се представи детайлно по различни признаци (напр. възраст – *⟨по-млад⟩/⟨по-стар⟩*, време – *⟨в деня на сватбата⟩* и др.);

да е основа за изготвяне на двуезични и многоезични, както и на идеографски речници, в които цифровият код ще изпълнява функция на *tertium comparationis* (идеята може да се доразгърне, като се включат и други названия от системата на РН, за които напр. няма цифров код (като *роднина* и др.);

да е основа за изготвяне на лексикалносемантични съпоставителни изследвания.

Примерните речникови статии на същинските и несъщинските РН (представени в Приложение № 2) са готов модел за изготвяне на дефиниции в бъдещи тълковни речници. Този модел ще допринесе за точното и по-системно описание на РН.

Системата от роднински названия, описана в Приложения № 1, № 3 и № 4, представя основните 111 имена на **конкретни** лица роднини. И в този си вид (т.е. без допълнителната детайлизация по различни признаци) тя е ценност, която впечатлява дори нас самите с многообразието от езикови единици.

Във време, когато темата за културното наследство и националната идентичност е особено актуална, може да се помисли и за нови проекти, напр. представената в монографията СРН да се разшири и да се опишат по-детайлно посочените референти, да се включат и многосъставни названия, като се използва езиковият материал в съществуващите източници (напр. подготвяния за издаване *Общеславянский лингвистический атлас, т. 10. Степени родства*, архива на Секцията по диалектология и лингвистична география към ИБЕ на БАН, речника БСРЛ/BSRL 2012 и други най-нови диалектни изследвания). Възможно е също СРН в българския език да бъде предоставена в подходяща форма и на интернет потребителя.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Многоточието се заменя с РН, дефинирано чрез реверсивната семема.

² Предвид изследваната микросистема основен принцип при определяне на диференциалните признаци беше търсенето на бинарни двойки, на опозиции. Този подход е използван както от чужди, така и от наши учени. Такъв е бил и подходът на първите изследователи У. Лаунсбери и Ф. Гудинаф, които всъщност предлагат и разработват в края на 50-те години на XX век компонентния анализ.

ИЗТОЧНИЦИ / SOURCES

БСРЛ 2012: *Холиолчев, Хр., М. Младенов, Л. Радева*. Българска семейно-родова лексика. Енциклопедичен речник. София, „Изток – Запад“. [BSRL 2012: *Holiolchev, Hr., M. Mladenov, L. Radeva*. *Balgarska semeyno-rodova leksika*. *Entsiklopedichen rechnik*. Sofia, „Iztok – Zapad“.]

РБЕ 1977–: Речник на българския език. Отг. редактори Кр. Чолакова и др. Т. 1–15. София, Изд. на БАН. [RBE 1977–: *Rechnik na balgarskiya ezik*. *Otg. redaktori Kr. Cholakova et all.* T. 1–15. Sofia, *Izdatelstvo na BAN.*]

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Гак 1972: *Гак, В. Г.* К проблеме семантической синтагматики. – В: *Проблемы структурной лингвистики*. Москва, АН СССР, Институт русского языка, с. 367–395. [Gak 1972: *Gak, V. G.* К проблеме семантической синтагматики. – In: *Problemy strukturnoi lingvistiki*. Moskva, AN SSSR, Institut russkogo iazyka, s. 367–395.]

Георгиева 2010: *Георгиева, Цв.* Асиметрия в значенията при някои съществителни имена в българския език с оглед представянето им в лексикографските трудове. – В: *Слово и словесност*. Сборник в чест на доц. д-р Юлия Балтова. София, ИК „Емас“, с. 68–76. [Georgieva 2010: *Georgieva, Tsv.* *Asimetriya v znacheniyata pri nyakoi sashtestvitelni imena v balgarskiya ezik s ogled predstavyaneto im v leksikografskite trudove*. – In: *Slovo i slovesnost*. *Sbornik v chest na dots. d-r Yulia Baltova*. Sofia, IK „Emas“, s. 68–76.]

Георгиева 2012: *Георгиева, Цв.* Названия на двойка лица (мъж и жена) и тяхното място в езиковата система и текста (в българския език в съпоставка с други езици). – В: *Słowotwórstwo słowiańskie: system i tekst* *Prace Komisji Słowotwórczej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów* Seria 13. Poznań, Wydawnictwo PTPN, с. 55–66. [Georgieva 2012: *Georgieva, Tsv.* *Nazvaniya na dvoynka litsa (mazh i zhena) i tyahnoto myasto v ezikovata sistema i teksta (v balgarskiya ezik v sapostavka s drugi ezitsi)*. – In: *Słowotwórstwo słowiańskie: system i tekst* *Prace*

Komisji Słowotwórczej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów Seria 13. Poznań, Wydawnictwo PTPN, pp. 55–66.]

Георгиева 2016: *Георгиева, Цв.* Родството и роднинските названия в българския език (семантика и лексикографско представяне). София, „Авангард Прима“. [Georgieva, 2016: *Georgieva, Tsv.* Rodstvoto i rodninskite nazvania v balgarskia ezik (semantika i leksikografsko predstaviane). Sofia, „Avangard Prima“.]

Левин 1970: *Левин, Ю. И.* Об описании системы терминов родства. – Советская этнография, № 4, с. 18–30. [Levin 1970: *Levin, Ju. I.* Ob opisanii sistemy terminov rodstva. – Sovetskaia etnografiia, № 4, s. 18–30.]

Лийч 1974: *Leech, G.* Semantics. Harmondsworth, „Pelican“.

https://yanjianghk.files.wordpress.com/2014/09/geoffrey_leech_semantics_the_study_of_meaning.pdf

Морган 1877/1939: *Морган, Л.* Първобитното общество. Линиите на човешкия прогрес от дивачеството, през варварството до цивилизацията. София. [Morgan 1877/1939: *Morgan, L.* Parvobitnoto obshtestvo. Liniite na choveshkiya progres ot divachestvoto, prez varvarstvoto do tsivilizatsiyata. Sofia.]

Попова 2012: *Попова, М.* Теория на терминологията. Том I. Велико Търново, ИК „Знак’94“. [Popova 2012: *Popova, M.* Teoria na terminologiyata. Tom I. Veliko Tarnovo, IK „Znak’94“.]

Шмелев 1973: *Шмелев, Д. Н.* Проблемы семантического анализа лексики. Москва, Наука. [Shmelev 1973: *Shmelev, D. N.* Problemy semanticheskogo analiza leksiki. Moskva, Nauka.]

✉ Доц. д-р Цветелина Георгиева

Секция за българска лексикология и лексикография

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ Assoc. Prof. Tsvetelina Georgieva, PhD

Department of Bulgarian Lexicology and Lexicography

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria